

ІНСТИТУЦІЙНІ ЧИННИКИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ЛІСОВОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ

Кравець П.В., доц., **Павлішук О.П.,** доц.

*Національний університет біоресурсів і природокористування України
(м. Київ, Україна)*

Забезпечення сталого розвитку лісового сектору України пов'язано з пошуком адаптаційних моделей взаємоузгодження суспільних і приватних інтересів щодо використання лісових ресурсів і корисних властивостей лісів з урахуванням потреб майбутніх поколінь.

Процеси трансформації соціально-економічних відносин на ринкові засади, у тому числі в лісовому секторі, зіштовхуються з низкою перешкод, які деформують задекларовані цілі та/або гальмують хід виконання реформ. Серед чинників, які виступають каталізатором економічних перетворень у країні, визначальне місце належить інституційним структурам.

Аналіз забезпечення сталого розвитку лісового сектору зумовлює необхідність врахування таких інституційних критеріїв, як: повнота законодавчих норм і правил; сформованість прав власності на ліси; правозастосування в лісовому секторі; досконалість ринкових структур; узгодженість формальних і неформальних інституцій; прозорість і децентралізованість управлінських рішень; правова захищеність господарюючих суб'єктів.

Лісове законодавство є достатньо розвинутим і повним, хоча і не позбавлено недоліків. Воно формує “правила гри” для учасників лісового сектору в частині доступу до ресурсів і їх комплексного використання. За рівнем деталізації та регламентації законодавство є більш ніж достатнім, що призводить до звуження коридору прийняття управлінських рішень на місцях.

Руйнування монополії державної власності на ліси та розвиток комунальної та приватної власності гальмується відсутністю механізмів реалізації, суперечливістю законодавчих положень і стримуванням ринкових перетворень у сфері земельних відносин. Потенціал створення нових лісів оцінюється щонайменше у 2,6 млн. га у т.ч. в значній мірі за рахунок земель приватної власності.

Правозастосування залишається слабким елементом інституційного середовища сталого розвитку лісового сектору. Має місце ситуація, коли законодавство використовується для досягнення виключно економічного ефекту від лісогосподарювання при формальному дотриманні усіх екологічних вимог і наявності відповідних лісівничих підстав для здійснення рубок.

Ринкові структури в лісовому секторі, у т.ч. в силу особливостей лісогосподарського виробництва, залишаються недосконалими. Основоположні економічні відносини, притаманні адміністративно-плановій системі господарювання, створюють передумови для існування неефективних інституцій, що проявляється у збереженні конфліктних функцій в рамках організаційної структури, яка має ознаки монопольного об'єднання на ринку лісопродукції.

Неформальні структури як господарська етика і моральні практики в своїх крайніх значеннях зумовлюють деформацію задекларованих цілей і задач функціонування формальних інститутів. Це проявляється, зокрема, у високих корупційних ризиках функціонування лісового сектора. При оцінюванні показника сприйняття рівня корупції через величину незаконно заготовленої деревини спостерігається суттєва розбіжність між даними державної звітності, коли цей показник сягає 0,2%, та результатами досліджень в рамках міжнародних програм і проєктів, відповідно до яких він складає як мінімум 5%.

Класичні принципи невиснажливості лісокористування нівелюються низькою довірою зі сторони громадськості, що зумовлює наростання протиріч у системі прийняття господарських рішень. Досягнення позитивних фінансово-економічних показників діяльності лісової галузі має здійснюватися на тлі постійного зростання частки заповідання лісів і зниження інтенсивності лісокористування.

Зазначені раніше чинники зумовили формування непрозорої та по суті закритої системи підготовки і прийняття управлінських рішень з позицій принципів сталого розвитку. Відсутність відкритого діалогу з суспільством та дієвої системи зворотного зв'язку при формуванні лісової політики та стратегії розвитку галузі зумовило самоусунення громадськості від вирішення цих питань та переходу до внутрішньої опозиції частини професійного середовища. Невиправдано високим є рівень концентрації владних повноважень на центральному і регіональному рівнях.

Недосконалою залишається система правового захисту інтересів як суспільства, так і суб'єктів господарювання лісового сектору.

Основною перешкодою на шляху трансформації лісового сектору на засади сталого розвитку залишається недоврахування інституційних чинників у системі забезпечення соціально-економічних перетворень. Вирішення цих проблем має здійснюватися через формування і підтримку етичних норм та гуманістичних цінностей при взаємодії людини й навколишнього середовища, відповідальності перед майбутніми поколіннями.

Економічні проблеми сталого розвитку : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої пам'яті проф. Балацького О. Ф. (м. Суми, 24–26 квітня 2013 р.) : у 4 т. / за заг. ред. О. В. Прокопенко. – Суми : Сумський державний університет, 2013. – Т. 1. – С. 140-142